

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 165/05-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. júna 2005 predbežne prerokoval sťažnosť J. K., bytom V., zastúpeného advokátom JUDr. L. M., P., sídlo výkonu advokácie na území Slovenskej republiky B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv zaručených v čl. 24 ods. 1 a v čl. 25 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, v čl. 1, čl. 4 ods. 4, čl. 15 ods. 1 a 3, čl. 36 ods. 1 a v čl. 40 ods. 6 Listiny základných práv a slobôd, ako aj porušenia jeho práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v čl. 18 a v čl. 29 ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. K. **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. februára 2005 doručená sťažnosť J. K., bytom V. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. L. M., P., sídlo výkonu advokácie na území Slovenskej republiky B., ktorou namietal porušenie jeho základných práv zaručených v čl. 24 ods. 1 a v čl. 25 ods. 2 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), v čl. 1, čl. 4 ods. 4, čl. 15 ods. 1 a 3, čl. 36 ods. 1 a v čl. 40 ods. 6 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj porušenie jeho práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a v čl. 18 a v čl. 29 ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“).

Sťažovateľ bol rozsudkom Vojenského obvodového súdu P. sp. zn. T 84/81 z 9. júna 1981 uznaný vinným zo spáchania trestného činu nenastúpenia služby v ozbrojených silách podľa § 269 ods. 1 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že v úmysle trvalo sa vyhnúť vojenskej činnnej službe 31. marca 1981 do 12.00 h nenastúpil vojenskú základnú službu vo vojenskom útvere L., ako bol povinný podľa povolávacieho rozkazu Okresnej vojenskej správy T. radu „B“, z dôvodu, že mu v tom bráni jeho náboženské presvedčenie, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere dvadsiatich štyroch mesiacov so zaradením do prvej nápravno-výchovnej skupiny.

Rozsudok nadobudol právoplatnosť 9. júna 1981. V uvedený deň nastúpil sťažovateľ do výkonu trestu, do ktorého mu bola započítaná aj doba výkonu väzby v uvedenej veci od 14. mája 1981 do 9. júna 1981.

Uznesením Vojenského obvodového súdu B. sp. zn. 3 Pp 126/82 z 2. septembra 1982 bol sťažovateľ podľa § 61 ods. 1 písm. a) Trestného zákona podmienene prepustený z výkonu trestu, pričom mu podľa § 63 ods. 1 Trestného zákona bola stanovená skúšobná doba v dĺžke dvoch rokov. Vojenský obvodový súd B. uznesením sp. zn. 3 Pp 126/82 z 23. októbra 1984 v zmysle § 64 ods. 1 Trestného zákona vyslovil, že sťažovateľ sa v skúšobnej dobe osvedčil, a preto sa naň podľa § 64 ods. 3 Trestného zákona hľadí, akoby bol trest vykonal dňom svojho podmienenečného prepustenia (t. j. 2. septembra 1982).

Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) podal v prospech sťažovateľa 13. júla 2004 podľa § 266 ods. 2 Trestného poriadku sťažnosť pre porušenie zákona proti rozsudku Vojenského obvodového súdu P. sp. zn. T 84/81 z 9. júna

1981 namietajúc porušenie zákona v ustanoveniach § 23 ods. 1 a § 31 ods. 1 Trestného zákona v neprospech sťažovateľa predovšetkým z dôvodu uloženia neprímerane prísneho nepodmienečného trestu odňatia slobody.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004 sťažnosť pre porušenie zákona podanú generálnym prokurátorom zamietol. Uvedené rozhodnutie napáda sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom.

Sťažovateľ pripúšťa, že priebeh a výsledok pôvodného trestného konania bol v súlade s vtedajším zákonom, ale iba v tom zmysle, ako bol zákon vykladaný predstaviteľmi vtedajšieho režimu. Podľa jeho názoru neposudzoval najvyšší súd prípad v kontexte zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému, podľa ktorého bol uvedený režim „odsúdeniahodný“ práve preto, že perzekvoval občanov s odlišným zmýšľaním okrem iného aj v oblasti náboženskej.

Sťažovateľ súhlasí s tým, že konanie obdobné tomu, ktorého sa dopustil, je podľa § 269 ods. 1 Trestného zákona trestné i dnes. Namíeta však, že uvedenú skutočnosť nemožno posudzovať izolovane. V období, keď došlo k jeho odsúdeniu, nebolo možné prakticky realizovať právo na slobodu svedomia a slobodu náboženského vyznania tak, ako to v súčasnosti umožňuje napr. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 207/1995 Z. z. o civilnej službe a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zákona Slovenskej národnej rady č. 83/1991 Zb. o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky pri zabezpečovaní politiky zamestnanosti v znení neskorších predpisov a zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Najvyšší súd mal podľa jeho názoru prihliadať na to, že právo odoprieť vojenskú službu z dôvodov výhrady svedomia alebo náboženského vyznania patrí medzi ústavou garantované práva. Pokiaľ iba konštatoval rovnakú trestnosť konania a neprihliadal na

d'alsie významne okolnosti, napr. na právo na slobodu svedomia, na to, že uvedeným zásahom bola „nadmerne“ obmedzená jeho náboženská sloboda tak z hľadiska čl. 18 v spojení s čl. 29 ods. 2 deklarácie ľudských práv, ako aj z hľadiska čl. 9 ods. 1 a 2 dohovoru, porušil označené ustanovenia deklarácie ľudských práv a dohovoru, ako aj sťažovateľove práva na slobodu svedomia, náboženského vyznania a viery (čl. 24 ods. 1 a čl. 25 ods. 2 ústavy, čl. 15 ods. 1 a 3 listiny) tým, že pri používaní ustanovení o medziach základných práv a slobôd nedbal na ich podstatu a zmysel (čl. 4 ods. 4 listiny).

Sťažovateľ tvrdí, že najvyšší súd porušil jeho právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tým, že „súdil sťažovateľa podľa kritérií odsúdeniahodného režimu“, pričom v roku 2004 mal už rozhodovať v zmysle čl. 40 ods. 6 listiny podľa „tých noriem, ktoré sú pre sťažovateľa priaznivejšie“.

Sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu uviedol, že sa s ním zaobchádzalo podľa iných kritérií ako s inými občanmi Slovenskej republiky v porovnateľnej situácii (ktorí boli prvý a jedinýkrát odsúdení za trvalé odopretie vykonávať vojenskú službu z náboženských dôvodov v rokoch 1948 až 1989), poukazujúc na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tz 7/03 z 18. novembra 2003, sp. zn. 6 Tz 4/2004 z 23. júna 2004, sp. zn. 4 Tz 16/2004 zo 7. júla 2004. Podľa sťažovateľa jeho tvrdenie nespochybňujú ani „formálne rozdiely v právnej kvalifikácii konania, ktoré má rovnakú povahu, rovnaké pohnútky a rovnaké vonkajšie prejavy“. Na základe uvedených tvrdení namietal sťažovateľ porušenie čl. 1 listiny.

Namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny sťažovateľ bližšie nezdôvodnil.

Sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu žiadal, aby ústavný súd nálezom zrušil napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a aby mu priznal primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000 Sk.

Na základe výzvy ústavného súdu z 29. apríla 2005 doplnil sťažovateľ svoju sťažnosť prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu podaním zo 14. mája 2005 doručeným ústavnému súdu 18. mája 2005, v ktorom špecifikoval návrh rozhodnutia, ktorého sa od ústavného súdu domáha (petit sťažnosti), žiadajúc, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol: „*I. Usnesením Nejvyššího soudu SR ze dne 28. 10. 2004 sp. zn. 3 Tz 17/2004 bylo porušeno stěžovatelovo právo na*

- spravедlivý proces podle článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochrane lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva);

- náboženskou svobodu podle článku 9 odst. 1 a 2 Úmluvy a článku 24 odst. 1 Ústavy Slovenské republiky (dále jen Ústava);

- svobodu svědomí a náboženského vyznání podle článku 18 a článku 29 odst. 2 Všeobecné deklarace lidských práv (dále jen Deklarace);

- šetření podstaty a smyslu základních práv podle článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina);

- odepření vojenské služby z důvodu svědomí a náboženského vyznání podle článku 25 odst. 2 Ústavy a článku 15 odst. 1, 3 Listiny s přihlédnutím k článku 40 odst. 6 Listiny;

- na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny;

- rovnost v zacházení s občany ve stejném právním postavení podle článku 1 Listiny.

II. Usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 28. 10. 2004 sp. zn. 3 Tz 17/2004 se zrušuje.

III. Stěžovateli sa přiznává spravедlivé zadostiučinění ve výši 50.000,- Sk.”

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Pokiaľ ide o časť sťažnosti týkajúcej sa namietaného porušenia sťažovateľových základných práv zaručených v čl. 24 ods. 1 a v čl. 25 ods. 2 ústavy, v čl. 1, čl. 4 ods. 4, čl. 15 ods. 1 a 3 a v čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj porušenia jeho práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a v čl. 9 ods. 1 a 2 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004, ústavný súd v rámci predbežného prerokovania podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde preskúmal, či obsahuje všeobecné a osobitné náležitosti predpísané zákonom o ústavnom súde (§ 20 a § 50) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd zistil, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv vytykajúc v tejto časti sťažnosti najvyššiemu súdu, že sa podrobnejšie nezaoberal právom na slobodu jeho svedomia, a to najmä v spojení s čl. 40 ods. 6 listiny.

Limity rozhodovania najvyššieho súdu boli dané sťažnosťou pre porušenie zákona, z ktorej vyplýva najmä akcentovanie uloženia neprimeraného trestu sťažovateľovi.

Najvyšší súd bol povinný sťažnosť preskúmať, preskúmať napadnuté rozhodnutie a konfrontovať ho s príslušnými ustanoveniami právneho poriadku. Výsledkom jeho posúdenia je rozhodnutie, ktoré podľa sťažovateľa porušilo jeho základné práva a slobody.

Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd odpovedal na všetky právne otázky v súvislosti s uloženým trestom sťažovateľovi v rozsahu požadovanom sťažnosťou pre porušenie zákona.

Sťažovateľ namieta uloženie neprimeraného trestu.

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach; súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon.

Rozhodovanie o treste patrí teda do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov.

Ústavný súd má právomoc preskúmavať otázku trestu uloženého všeobecným súdom, len keď tento bol uložený v rozpore s ústavou.

Ústavný súd vo svojej judikatúre uviedol, že nie je príslušný nahrádzať všeobecné súdy, ktorým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa sústreďuje len na kontrolu zlučiteľnosti účinkov tejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou.

Do rozhodnutí všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by malo za následok porušenie niektorých princípov spravodlivého procesu.

Sťažovateľom namietané rozhodnutie najvyššieho súdu takéto znaky nevykazuje, odpovedá na všetky otázky nastolené generálnym prokurátorom v sťažnosti pre porušenie zákona.

Predmetom časti sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004 porušil čl. 40 ods. 6 listiny, pretože v roku 2004 mal už rozhodovať podľa „noriem, ktoré sú pre sťažovateľa priaznivejšie“.

Podľa čl. 40 ods. 6 listiny trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Neskorší zákon sa použije, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie.

Sťažovateľ však napáda rozhodnutie najvyššieho súdu v konaní o sťažnosti pre porušenie zákona, ktorým zamietol sťažnosť pre porušenie zákona podanú generálnym prokurátorom v prospech sťažovateľa 13. júla 2004.

Sťažnosť pre porušenie zákona podľa § 266 a nasl. Trestného poriadku je mimoriadnym opravným prostriedkom proti právoplatným rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní, na základe ktorého najvyšší súd preskúmava správnosť všetkých výrokov napadnutého rozhodnutia, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo. Účelom tohto mimoriadneho opravného prostriedku je náprava podstatného pochybenia orgánov činných v trestnom konaní v čase ich rozhodovania spočívajúceho v rozhodnutí alebo chybnom postupe konania, ktoré mohli ovplyvniť rozhodnutie vo veci, v dôsledku čoho došlo k porušeniu zákona.

Preskúmanie zákonnosti napadnutého právoplatného rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo, musí preto vychádzať z právneho stavu platného v čase, keď došlo k vydaniu napadnutého rozhodnutia, prípadne keď sa uskutočnilo konanie, ktoré mu predchádzalo.

Iba v prípade zrušenia napadnutého rozhodnutia, jeho časti alebo niektorého výroku, prípadne aj zrušenia ďalších rozhodnutí, ktoré vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad (§ 269 ods. 2 Trestného poriadku), ak je potrebné nové rozhodnutie vo veci (§ 270 Trestného poriadku), prichádza do úvahy použitie neskoršieho zákona, ktorý je pre obvineného priaznivejší.

Z uvedeného dôvodu nemohlo v posudzovanom prípade dôjsť k porušeniu čl. 40 ods. 6 listiny napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti namietal taktiež porušenie jeho práv zaručených v čl. 18 v spojení s čl. 29 ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

Pokiaľ ide o námietku porušenia ustanovení Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ústavný súd opakovane judikoval, že Všeobecná deklarácia ľudských práv má povahu politického dokumentu, a nie medzinárodnej zmluvy, ktorá by bola Slovenskou republikou ratifikovaná a vyhlásená v Zbierke zákonov Slovenskej republiky spôsobom ustanoveným zákonom. Nejde teda o medzinárodnú zmluvu o ľudských právach a základných slobodách v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy. Predmetom konania pred ústavným súdom preto nemôže byť sťažnosť, resp. časť sťažnosti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie práva priznaného Všeobecnou deklaráciou ľudských práv (obdobne napr. III. ÚS 15/01, III. ÚS 55/02, III. ÚS 109/02).

Sťažovateľ vo svojom podaní z 18. októbra 2004 adresovanom najvyššiemu súdu sa nad rámec sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom v jeho prospech dotýka aj otázky jeho viny uznanej v rozsudku Vojenského obvodového súdu P. sp. zn. T 84/81 z 9. júna 1981. S touto otázkou sa najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí nevysporiadal.

Ústavný súd v tejto súvislosti dospel k záveru, že nevysporiadanie sa s uvedenou otázkou neznamenalo v okolnostiach prípadu taký nedostatok napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorý by pripúšťal možnosť jeho protiústavnosti skúmateľnú v ďalšom konaní o merite vecí. Najvyšší súd primerane reagoval na argumentáciu generálneho prokurátora podávajúceho sťažnosť pre porušenie zákona, čo bolo jeho prvoradou povinnosťou.

V roku 1981 bolo v sťažovateľovom prípade v rámci vtedy platného práva takmer nevyhnutné a jedine možné uznať ho vinným, pričom relevantná časť vtedy platného práva nevykazuje ani podľa vtedy platných medzinárodných štandardov znaky neznesiteľnej nespravodlivosti, ktoré by súdy dnes mohli a museli zohľadniť. V roku 1981 ani všetky členské štáty Rady Európy neumožňovali vykonať namiesto vojenskej služby civilnú službu

(napr. Švajčiarsko) a trestnoprávny postih za nenastúpenie vojenskej služby bol aj v týchto krajinách.

Prípadné nesprávne posúdenie veci najvyšším súdom v rámci konania o sťažnosti pre porušenie zákona nemá v okolnostiach prípadu charakter a úroveň porušenia sťažovateľových ústavných práv.

Z uvedených dôvodov ústavný súd pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť sťažovateľa v časti týkajúcej sa namietaného porušenia čl. 40 ods. 6 listiny, ako aj namietaného porušenia jeho práv zaručených v čl. 18 v spojení s čl. 29 ods. 2 Všeobecnej deklarácie ľudských práv uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tz 17/2004 z 28. októbra 2004 odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

K rozhodnutiu sa podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripája odlišné stanovisko sudcu Juraja Babjaka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júna 2005